

ประเด็น เศรษฐกิจ ฉบับที่ C28 21 พฤษภาคม 68		วิทยาลัยการทัพบก
ประเด็น ความมั่นคงทางเศรษฐกิจในบริบทของภัยแบ่งแยกดินแดน	มูลค่าทางเศรษฐกิจแสนล้านของน่านน้ำอาณาเขตรอบเกาะโลซิน: การวิเคราะห์เชิงเศรษฐกิจในบริบทความมั่นคงของประเทศไทย	
ประเด็นสำคัญ	- เกาะเล็กในแผนที่โลกที่จะพลิกเศรษฐกิจไทย - กฎหมายระหว่างประเทศ - มูลค่าทางเศรษฐกิจของน่านน้ำอาณาเขตรอบเกาะโลซิน - ประวัติศาสตร์ข้อพิพาททะเล - เมื่อข้อตกลง JDA จะสิ้นสุดในปี 2572 - การวางแผนป้องกันล่วงหน้าของประเทศไทย	

ในปัจจุบัน พรหมแดนของประเทศไทยไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะบนแผ่นดินอีกต่อไป แต่อิปไตยทางทะเลกลับมีบทบาทเพิ่มขึ้นในฐานะพื้นที่ยุทธศาสตร์ที่เชื่อมโยงทั้งมิติเศรษฐกิจ ความมั่นคง และภูมิรัฐศาสตร์อย่างลึกซึ้ง “เกาะโลซิน” ซึ่งตั้งอยู่ในทะเลอ่าวไทยตอนล่างและมีลักษณะเป็นเพียงกองหินปูนขนาดเล็กโผล่พ้นน้ำไม่เกิน 50 ตารางเมตร หากพิจารณาในเชิงภูมิศาสตร์อาจดูไร้ความสำคัญ ทว่าในทางกฎหมายระหว่างประเทศและเศรษฐศาสตร์ทรัพยากร เกาะแห่งนี้กลับเป็นหมุดหมายสำคัญที่ทำให้ไทยสามารถขยายน่านน้ำอาณาเขตออกไปได้อีก 12 ไมล์ทะเล หรือประมาณ 22.2 กิโลเมตรโดยรอบ

“เกาะโลซิน” ขึ้นอยู่กับจังหวัดปัตตานี มีลักษณะภูมิประเทศเป็นกองหินล้วน ไม่มีพืชพรรณ หรือสิ่งปลูกสร้างถาวรอื่นใดนอกจากประการังซึ่งเป็นเครื่องหมายแสดงอธิปไตยของประเทศไทย และใช้ส่งสัญญาณเตือนการเดินเรือในยามค่ำคืน ตัวประการังตั้งอยู่บนหินโผล่กลางน้ำขนาดประมาณ 10 เมตร ซึ่งยืนยันได้ว่าเป็นโครงสร้างถาวรที่มีการใช้งานจริง รอบเกาะเป็นน้ำตื้น มีแนวปะการังอุดมสมบูรณ์ยาวประมาณหนึ่งกิโลเมตร เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตใต้ทะเลหลากหลายชนิด รวมถึงฉลามวาฬ ซึ่งถือเป็นดัชนีสำคัญของความหลากหลายทางชีวภาพในระบบนิเวศทะเล

อ่าวไทยตอนล่าง ด้วยลักษณะดังกล่าว เกาะโลซินจึงได้รับความนิยมจากนักดำน้ำและนักตกปลา รวมถึงมีคุณค่าทางเศรษฐกิจเชิงชีวภาพควบคู่กับบทบาทด้านยุทธศาสตร์ที่ไม่อาจประเมินค่าด้วยสายตาเพียงผิวเผิน

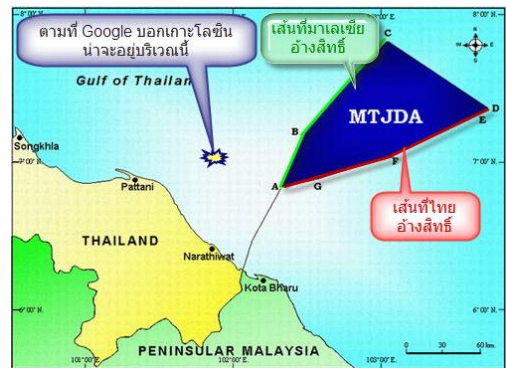
ฐานอำนาจของอธิปไตยทางทะเล ตามหลักของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล (UNCLOS) ปี 1982 และอนุสัญญาเจนีวา 1958 ประเทศที่มีดินแดนลักษณะเกาะ ซึ่งโผล่พ้นน้ำถาวรแม้ในช่วงน้ำขึ้น มีสิทธิในการกำหนดน่านน้ำอาณาเขตได้ 12 ไมล์ทะเล หรือประมาณ 22.2 กิโลเมตร นับจากเส้นฐาน โดยไม่จำเป็นต้องมีประชากรอาศัยอยู่หรือมีการตั้งถิ่นฐานถาวรบนเกาะแต่อย่างใด สิ่งสำคัญคือเกาะนั้นต้องแสดงถึงลักษณะการใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่องและสามารถระบุพิกัดได้อย่างชัดเจนในแผนที่ทางการ

กรณีของเกาะโลซิน ประเทศไทยได้ก่อสร้างประการังซึ่งเป็นสิ่งปลูกสร้างถาวรที่ใช้ประโยชน์ในการเดินเรือและแสดงสถานะการควบคุมอย่างชัดเจน การแสดงอธิปไตยอย่างต่อเนื่องของประเทศไทยต่อเกาะนี้ ไม่ว่าจะเป็นการลาดตระเวนทางทะเล การกำกับดูแลโดยกองทัพเรือ หรือการบันทึกไว้ในแผนที่

ราชการ ล้วนเป็นหลักฐานที่สอดคล้องกับหลักการของอนุสัญญาระหว่างประเทศเหล่านี้ การยืนยันสิทธิในลักษณะนี้จึงเป็นไปอย่างชอบธรรม และเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ไทยสามารถใช้อำนาจเหนือพื้นที่ทางทะเลโดยรอบได้เต็มรูปแบบ ทั้งในด้านการประมง การสำรวจทรัพยากรพลังงาน และการใช้ประโยชน์จากอากาศและใต้พื้นทะเลในแนวรัศมี 22.2 กิโลเมตร

การยึดหลักกฎหมายระหว่างประเทศนี้ยังช่วยลดความขัดแย้งกับประเทศเพื่อนบ้านและสามารถใช้เป็นพื้นฐานทางการทูตระหว่างไทยกับมาเลเซีย โดยเฉพาะในกรณีพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลที่ต้องการการจัดสรรผลประโยชน์อย่างสันติ การมีสถานะทางกฎหมายที่มั่นคงของเกาะโลซินจึงเป็นเสาหลักของยุทธศาสตร์ความมั่นคงและการบริหารผลประโยชน์ทางทะเลของประเทศไทย

มูลค่าทางเศรษฐกิจของน่านน้ำอาณาเขตรอบเกาะโลซิน พื้นที่น่านน้ำอาณาเขตรอบ เกาะโลซินซึ่งขยายออกไปเป็นรัศมี 22.2 กิโลเมตรนั้น ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 1,545 ตารางกิโลเมตร ถือเป็นทรัพย์สินทางเศรษฐกิจที่มีมูลค่าสูงมากเมื่อเทียบกับขนาดของเกาะเพียง 50 ตารางเมตร จตุยุทธศาสตร์แห่งนี้สามารถก่อให้เกิดผลประโยชน์ใน 3 มิติเศรษฐกิจหลัก ได้แก่ มิติพลังงาน มิติทรัพยากรชีวภาพทางทะเล และมิติยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่ ซึ่งเมื่อรวมกันแล้วสามารถประเมินเป็นมูลค่าแสนล้านบาทได้ในระยะเวลา 30–50 ปี

ในด้านพลังงานใต้ทะเล ประสพการณ์จากเขตพัฒนาร่วมไทย–มาเลเซีย (Joint Development Area: JDA) ที่ตั้งอยู่ห่างออกไปไม่ไกลจากเกาะโลซิน แสดงให้เห็นว่า พื้นที่ขนาด 7,250 ตารางกิโลเมตรสามารถผลิตก๊าซธรรมชาติที่มีมูลค่ามากกว่า 1 ล้านล้านบาทภายใน 50 ปี โดยไทยได้รับผลประโยชน์ครึ่งหนึ่ง หากนำสัดส่วนผลผลิตมาเปรียบเทียบกับพื้นที่รอบเกาะโลซิน ซึ่งมีขนาดประมาณ 20% ของพื้นที่ JDA ก็สามารถประเมินได้ว่ามีศักยภาพในการสร้างรายได้จากก๊าซธรรมชาติอย่างน้อย 100,000 ถึง 300,000 ล้านบาท โดยเฉพาะหากมีการค้นพบแหล่งพลังงานใหม่ที่ยังไม่เคยมีการสำรวจอย่างจริงจัง

มิติถัดมาคือทรัพยากรชีวภาพทางทะเล พื้นที่รอบเกาะโลซินเป็นแนวปะการังที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่งในอ่าวไทยตอนล่าง รายงานจากนักวิจัยทางทะเลระบุว่ามีพันธุ์ปลาหลากหลายชนิด รวมถึงปลาทะเลหายาก เช่น ฉลามวาฬ ซึ่งถือเป็นดัชนีชี้วัดความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ หากมีการจัดการประมงอย่างยั่งยืน ทั้งในระดับอุตสาหกรรมและชุมชน คาดว่าพื้นที่นี้สามารถสร้างรายได้ปีละหลายร้อยล้านบาท หรือคิดเป็นรายได้รวมในระยะ 50 ปีไม่ต่ำกว่า 10,000–50,000 ล้านบาท นอกจากนี้ พื้นที่ดังกล่าวยังสามารถต่อยอดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลเชิงนิเวศซึ่งเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดชายแดนภาคใต้

มิติสุดท้ายคือมูลค่าทางยุทธศาสตร์ ซึ่งแม้ไม่สามารถประเมินเป็นตัวเลขทางเศรษฐกิจโดยตรงแต่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปกป้องทรัพยากรและอธิปไตยทางทะเล พื้นที่น่านฟ้าเหนือน่านน้ำอาณาเขตสามารถใช้เป็นพื้นที่ควบคุมการบินหรือติดตั้งระบบเรดาร์ทางทหารได้ ขณะที่ใต้พื้นสมุทรอาจมีแร่ธาตุหายาก เช่น แร่ธาตุอุตสาหกรรมและแร่ที่เป็นต่อเทคโนโลยีขั้นสูง ซึ่งจะยิ่งเพิ่มศักยภาพเชิงกลยุทธ์ของพื้นที่หากมีการสำรวจและพัฒนาอย่างเป็นระบบ

ความสัมพันธ์ระหว่างพลังงาน ทะเล และเศรษฐกิจแห่งชาติ ในระดับนโยบาย การผนวกรวมอธิปไตยทางทะเลกับความมั่นคงทางพลังงานเป็นกลไกสำคัญที่สะท้อนผ่านการจัดตั้ง JDA ระหว่างไทยกับมาเลเซีย การบริหารผลประโยชน์ในพื้นที่ทับซ้อนนี้สะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบของ “การทูต

พลังงาน” ที่สามารถหลีกเลี่ยงความขัดแย้งด้วยการแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน ข้อตกลงนี้จึงเป็นทั้งสัญลักษณ์ของความสำเร็จในเชิงเศรษฐศาสตร์การเมือง และต้นแบบของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นเครื่องมือสร้างเสถียรภาพภูมิภาค

การเชื่อมโยงกับภูมิรัฐศาสตร์และการแข่งขันในทะเลจีนใต้ ความสำคัญของเกาะโลซินมิได้จำกัดอยู่ในกรอบภูมิรัฐศาสตร์ของไทยเท่านั้น หากแต่ยังมีความเชื่อมโยงอย่างแนบแน่นกับพลวัตในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะในบริบทของข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ที่หลายประเทศต่างอ้างสิทธิ์ทับซ้อน ไม่ว่าจะเป็นจีน เวียดนาม ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย หรือบรูไน การที่ประเทศเหล่านี้ต่างพยายามสร้างสิ่งปลูกสร้างหรือก่อสร้างโครงสร้างถาวรบนเกาะเล็กเกาะน้อย รวมถึงโขดหินที่โผล่พ้นน้ำเพียงบางส่วน เป็นตัวอย่างเชิงประจักษ์ของการใช้ “สิ่งปลูกสร้าง” เป็นเครื่องมือในการแสดงอธิปไตยและขยายอำนาจเหนือน่านน้ำ

เกาะโลซินจึงมีลักษณะคล้ายคลึงกับหมู่เกาะสแปรตลีย์ (Spratly Islands) และหมู่เกาะพาราเซลส์ (Paracel Islands) ซึ่งแม้จะมีพื้นที่ทางกายภาพจำกัด แต่กลับมีนัยสำคัญในเชิงกฎหมายและยุทธศาสตร์ระดับสูง การรักษาสถานะของเกาะโลซินในฐานะ “เกาะที่มีการใช้งานอย่างต่อเนื่อง” ผ่านการก่อสร้างประภาคารถาวร การลาดตระเวนอย่างสม่ำเสมอโดยกองทัพเรือ และการบันทึกตำแหน่งในแผนที่ทางการ ล้วนสอดคล้องกับแนวทางที่หลายประเทศในทะเลจีนใต้ใช้เป็นกลยุทธ์ยืนยันอธิปไตยโดยอาศัยข้อกฎหมายระหว่างประเทศเป็นเครื่องมือหลัก

ความเสี่ยงเชิงยุทธศาสตร์ แม้เกาะโลซินจะมอบสิทธิในเชิงอธิปไตยและทรัพยากรให้กับประเทศไทยอย่างมหาศาล แต่การรักษาสิทธินั้นไว้อย่างยั่งยืนกลับไม่ใช่ภารกิจที่สามารถดำเนินการแบบปกติได้ ความเสี่ยงเชิงยุทธศาสตร์ที่แฝงอยู่มีหลายระดับ ทั้งในด้านกฎหมายระหว่างประเทศ การเมืองภายในประเทศ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาถึงข้อตกลงเขตพัฒนาร่วมไทย-มาเลเซีย (Joint Development Area: JDA) ที่กำลังจะสิ้นสุดลงในปี 2572 ซึ่งเป็นข้อตกลงที่เกิดจากการระงับข้อพิพาทด้วยแนวทางสันติ แต่อาจกลายเป็นจุดอ่อนใหม่หากไม่มีการเจรจาต่อเนื่องอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อตกลง JDA ไม่ได้แก้ไขปัญหาคำความเป็นเจ้าของพื้นที่ทะเลทับซ้อนอย่างถาวร แต่เป็นการประนีประนอมชั่วคราวในรูปแบบ “แบ่งผลประโยชน์โดยไม่ชี้ขาดกรรมสิทธิ์” ซึ่งหมายความว่าหากข้อตกลงหมดอายุโดยไม่มีการทำฉบับใหม่ ประเทศใดประเทศหนึ่งอาจอ้างสิทธิ์เหนือพื้นที่นั้น และนำไปสู่การเผชิญหน้า หรือข้อพิพาททางการทูตระดับสูง ซึ่งในกรณีรุนแรงอาจนำไปสู่การปะทะหรือการส่งเรือรบเพื่อยืนยันอำนาจในพื้นที่

บทเรียนจากภูมิภาคอื่น เช่น ความขัดแย้งระหว่างจีน-เวียดนามในทะเลจีนใต้ หรือระหว่างญี่ปุ่น-เกาหลีใต้ในทะเลญี่ปุ่น แสดงให้เห็นว่า “ข้อพิพาทที่ไม่สะสางทางการเมือง” สามารถกลับมาลุกลามในภาวะเปราะบางทางเศรษฐกิจและการทูตได้อย่างรวดเร็ว และเกาะเล็ก ๆ กลางทะเลมักกลายเป็นจุดเริ่มต้นของวิกฤต

นอกจากนี้ ความไม่มั่นคงภายในของประเทศไทย โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีทั้งความเคลื่อนไหวของกลุ่มแบ่งแยกดินแดน การก่อการร้าย และการใช้ความรุนแรง อาจกลายเป็นช่องทางให้รัฐอื่นหรือองค์กรระหว่างประเทศตั้งคำถามต่อสถานะการควบคุมอธิปไตยของไทยต่อพื้นที่อย่างเกาะโลซิน การสูญเสียพื้นที่โดยไม่รู้ตัวไม่ได้จำกัดเพียงในมิติเศรษฐกิจ แต่รวมถึงการถดถอยของอำนาจต่อรองในเวทีโลกด้วย

แนวทางเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อรับมือกับความเสี่ยงเชิงยุทธศาสตร์และรักษาผลประโยชน์จากน่านน้ำอาณาเขตรอบเกาะโลซินอย่างยั่งยืน รัฐบาลไทยจำเป็นต้องก้าวไปให้ไกลกว่าการรักษาสถานะเดิมโดยวางกรอบยุทธศาสตร์ใหม่ที่เน้นการบูรณาการระหว่างความมั่นคง เศรษฐกิจ และกฎหมายระหว่างประเทศอย่างเป็นระบบ พร้อมจัดตั้ง “กลไกถาวร” เพื่อบริหารจัดการพื้นที่ยุทธศาสตร์นี้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางหนึ่งที่ควรพิจารณาคือการจัดตั้ง “คณะกรรมการยุทธศาสตร์ทะเลใต้แห่งชาติ” หรือ การกำหนดพื้นที่รอบเกาะโลซินให้เป็น “เขตเศรษฐกิจพิเศษทางทะเล” ภายใต้กฎหมายเฉพาะที่ให้อำนาจในการดูแล การพัฒนา และการป้องกันทรัพยากรทางทะเลอย่างครบวงจร กลไกนี้ควรรวมภาคส่วนหลักของประเทศ ได้แก่ กองทัพเรือ กรมทรัพยากรทางทะเล กระทรวงพลังงาน กรมแผนที่ทหาร สำนักงานความ

มั่นคงแห่งชาติ และกระทรวงการต่างประเทศ เพื่อกำหนดแนวทางเชิงยุทธศาสตร์ร่วมกัน

และควรเร่งดำเนินการติดตั้งโครงสร้างถาวรเพิ่มเติมบนเกาะ เช่น สถานีตรวจการณ์ทางทะเล สถานีเรดาร์ตรวจจับคลื่น การวิจัยสภาพสมุทรศาสตร์ และสถานีเฝ้าระวังสิ่งแวดล้อมทางทะเล ซึ่งจะไม่เพียงเสริมสถานะทางกฎหมายของเกาะในเวทีระหว่างประเทศเท่านั้น แต่ยังแสดงถึงการใช้งานพื้นที่อย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรมตามข้อกำหนดของ UNCLOS และอนุสัญญาเจนีวา

ในเวลาเดียวกัน ควรสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะในรูปแบบที่เชื่อมโยงกับทะเล เช่น การท่องเที่ยวดำน้ำเชิงนิเวศ การวิจัยทรัพยากรชีวภาพทางทะเล การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำระบบปิด และธุรกิจประมงอย่างยั่งยืน สิ่งเหล่านี้จะทำให้ประชาชนในพื้นที่รู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากร และร่วมกันปกป้องอธิปไตยของชาติในทางปฏิบัติ

เกาะโลซิน คือกรณีศึกษาเชิงประจักษ์ที่ยืนยันว่า การเข้าใจและใช้ประโยชน์จากกฎหมายระหว่างประเทศ ประกอบกับการวางยุทธศาสตร์เชิงรุก สามารถแปลง “พื้นที่ไร้ผู้คน” ให้กลายเป็น “ทรัพย์สินเศรษฐกิจและความมั่นคงของชาติ” ได้อย่างแท้จริง

การมีโครงสร้างทางสถาบันที่แข็งแกร่งควบคู่กับวิสัยทัศน์เชิงระบบ จะทำให้เกาะโลซินไม่ใช่เพียงจุดยุทธศาสตร์ทางภูมิศาสตร์ แต่กลายเป็นแบบอย่างของการบริหารจัดการทรัพยากรทะเลที่ผสมผสาน เศรษฐกิจ ความมั่นคง และการทูตเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน นี่คือนวัตกรรมที่ประเทศไทยจะยืนยันบทบาทของตนในภูมิภาค ทั้งในด้านการใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาดและการอ้างอธิปไตยอย่างมั่นคงบนเวทีระหว่างประเทศ

พ.อ.หญิง นवलสมร จรวงษ์

อจ.ทก.วทบ.

แหล่งอ้างอิง

1. Thon Thamrongnawasawat. (2024, November 29). เกาะโลชิน เกาะหินกลางทะเลที่เล็กที่สุด แต่มีความสำคัญมหาศาลด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม. Facebook.
<https://www.facebook.com/photo?fbid=997708429212785&set=a.396772219306412>
2. สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. (2564). พลังงาน ความมั่นคง และอธิปไตยทางทะเล. ใน เศรษฐกิจการเมือง และภูมิรัฐศาสตร์ของไทยในศตวรรษที่ 21 (หน้า 121–138). กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
3. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวไทย. (2562). รายงานประเมินทรัพยากรทางทะเลในพื้นที่เขตพัฒนา ร่วมไทย-มาเลเซีย (JDA). กรุงเทพฯ: กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง.
4. อธิปไตย บุญมี. (2565). พลังงาน ภูมิรัฐศาสตร์ และอธิปไตย. วารสารนโยบายสาธารณะ, 12(2), 45–67.